

Strategi og plan for økt bruk av private ideelle institusjoner

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	3
2.	Status i Helse Sør-Øst.....	5
2.1.	Eksisterende strategier, tjenestoområder og ulike typer avtaler med private	5
2.2.	Private ideelle sykehus med driftsavtale	6
2.3.	Oversikt over kjøp fra private avtaleparter i Helse Sør-Øst.....	7
2.4.	Fordeling mellom private ideelle og kommersielle leverandører.....	8
2.5.	Oppsummering og vurdering	8
3.	Mål om å øke bruk av private ideelle leverandører	10
3.1.	Behovsvurderinger.....	10
3.2.	Økning av private institusjonsplasser	10
3.3.	Tjenestoområde psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.....	10
3.4.	Tjenestoområde tverrfaglig spesialiserte rehabilitering.....	11
3.5.	Medvirkning og dialog	11
3.6.	Tiltak.....	12

Strategi og plan for økt bruk av private ideelle institusjoner

Helse Sør-Øst RHF, 15.08.2019

1. Innledning

Helse Sør-Øst RHF skal ivareta sørge-for-ansvaret etter lov om spesialisthelsetjenester § 2-1a. Regionale helseforetak kan inngå avtaler med private tjenesteytere, jf. lov om spesialisthelsetjenester § 2-1 a, sjettedde ledd. Private tjenesteytere utgjør en viktig del av det samlede tjenestetilbudet i spesialisthelsetjenesten i Helse Sør-Øst. Dette omhandler:

- Private ideelle sykehus med driftsavtale
- Private ideelle og kommersielle tjenesteleverandører som etter anbudsprosesser har avtale med Helse Sør-Øst RHF som omhandler faglige krav til tjenesteleveranser, økonomi og varighet
- Lege- og psykologspesialister som har avtale med Helse Sør-Øst RHF (avtalespesialister) og mottar driftstilskudd fra Helse Sør-Øst RHF i tillegg til refusjoner fra Helfo og egenandeler fra pasientene

Det er vanlig å dele private tjenesteytere i ideelle og kommersielle. Ideelle tjenesteleverandører kjennetegnes bl.a. ved at virksomheten ikke drives kommersielt og at overskudd reinvesteres i virksomheten.

De regionale helseforetakene har fått i oppdrag å øke bruken av ideelle tjenesteleverandører. I foretaksmøtet 15. januar 2019 ble Helse Sør-Øst RHF bedt om å

- *Sørge for at de ideelle tjenesteleverandørenes andel av private institusjonsplasser økes over tid i forbindelse med innkjøpsprosesser, i den grad det er rettslig mulig og det ikke er til hinder for særskilt begrunnet bruk av kommersielle tilbydere. Dette må skje i et tempo som sikrer effektiv ressursutnyttelse, og som ikke er egnet til å svekke pasienttilbudet i oppbyggingsfasen.*
- *Innen 15. august 2019 vedta en strategi og plan for gjennomføring av kravet*
- *Rapportere i årlig melding om bruk av ideelle og arbeidet med å øke de idelles andel*

I tilleggsdokument av 21. juni 2019 til Oppdragsdokument 2019 fremkommer det videre:

- *Regjeringen er opptatt av å styrke de ideelle virksomhetene. Det er behov for en klar målsetting og at de regionale helseforetakene utarbeider strategier for bruk av ideelle.*
 - *De regionale helseforetakene skal stille samme faglige krav til ideelle og kommersielle aktører som leverer tjenester til det offentlige.*
 - *De regionale helseforetakene skal inkludere ideelle aktører i sitt plan- og utviklingsarbeid. Dialogen med de ideelle må innrettes slik at den ikke medfører*

brudd på anskaffelsesreglene, særlig prinsippet om likebehandling, og slik at verken ideelle, deres paraplyorganisasjoner eller regionale helseforetak bryter konkurranselovens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid.

- *De regionale helseforetakene skal ikke bygge opp og utvikle konkurrerende tilbud til eksisterende tilbud hos private, ideelle aktører.*

2. Status i Helse Sør-Øst

2.1. Eksisterende strategier, tjenesteområder og ulike typer avtaler med private

Helse Sør-Øst RHF utarbeidet i 2014 en «Strategi for utvikling av samarbeidet mellom private og offentlige ytere av helsetjenester» som ble styrebehandlet 23. oktober 2014 (styresak 69-2014). Fundamentet for strategien er «Plan for strategisk utvikling 2013-2020» som ble styrebehandlet 22. november 2012 (styresak 075-2012). Strategien understreker betydningen av å gjennomføre analyser av behov og demografisk utvikling, samt utarbeidelse av behovsvurderinger. Strategien peker videre på betydningen av samarbeid mellom helseforetakene og private og viktigheten av god avtaleoppfølging.

Helse Sør-Øst RHF utarbeidet i 2018 en egen strategi for avtalespesialistområdet, «Regional plan for avtalespesialistområdet», som ble styrebehandlet 14. juni 2018 (styresak 50-2018). Denne beskriver hvordan avtalespesialistområdet skal videreutvikles og legger opp til en økning i antall årsverk fra om lag 800 til 841. Det er videre utarbeidet en «Regional utviklingsplan 2035 for Helse Sør-Øst» som ble styrebehandlet 13. desember 2018 (styresak 114-2018). Denne omtaler også private tjenesteleverandører og bygger blant annet på utviklingsplaner fra de største private ideelle sykehusene som Helse Sør-Øst har avtale med. I tillegg kommer fagplaner som omtaler private tjenesteleverandører.

Helse Sør-Øst RHF har etablerte driftsavtaler med fem private ideelle sykehus. I tillegg kjøper Helse Sør-Øst RHF helsetjenester av private tjenesteleverandører innen følgende fagområder:

- Medisinske og kirurgiske tjenester
- Psykisk helsevern
- Tverrfaglig spesialisert rusbehandling
- Spesialiserte rehabiliteringstjenester
- Radiologiske tjenester
- Medisinske laboratorietjenester

Avtalene kan grupperes i tre grupper:

- Private ideelle sykehus med driftsavtale, jf. pkt. 2.2
- Private ideelle og kommersielle leverandører med avtaler inngått i tråd med lov og forskrift om offentlige anskaffelser, jf. punkt 2.3
- Avtalespesialister (blir ikke nærmere omtalt i dette dokumentet, men utgjør om lag 841 årsverk med en samlet årlig økonomisk ramme på om lag 806 millioner kroner i 2019).

Prosjektet raskere tilbake ble lagt ned fra 1. januar 2018 og er gått over i drift ved helseforetakene og ved tre av de private ideelle sykehusene i regionen. Avtaler med private er videreført hva gjelder arbeidsrettet rehabilitering og poliklinisk behandling for angst og depresjon.

Samlet kjøp fra private tjenesteleverandører fordelt etter ulike kategorier er som følger (tall i 1000 kr.):

Ulike kategorier av kjøp	Årsbudsjett 2019
Kjøp fra private ideelle sykehus (de fem med driftsavtale)	4 225 021
Kjøp fra private avtalespesialister	806 298
Kjøp fra private ideelle leverandører	2 680 219
Kjøp fra øvrige private (kommersielle) leverandører	1 229 590
Kjøp av spesialisthelsetjenester fra private	8 941 128

Tilsvarende er samlet kjøp av private helsetjenester fordelt etter fagområde (tall i 1000 kr.):

Fagområde	Årsbudsjett 2019
Somatikk ekskl. rehabilitering	4 229 219
Spesialiserte rehabiliteringstjenester	1 449 263
Tverrfaglig spesialisert rusbehandling	1 190 466
Psykisk helsevern voksne	1 824 977
Psykisk helsevern barn og unge	247 203
Sum alle fagområder	8 941 128

2.2. Private ideelle sykehus med driftsavtale

Helse Sør-Øst RHF har etablerte driftsavtale med fem private ideelle sykehus:

- Betanien Hospital
- Diakonhjemmet Sykehus AS
- Lovisenberg Diakonale Sykehus AS
- Martina Hansens Hospital AS
- Revmatismesykehuset AS

Disse fem institusjonene ble i forarbeidene til helseforetaksreformen i 2002, jf. Ot. Prp. nr. 66 (2000-2001), vurdert å stå i en særstilling som en integrert del i den offentlige spesialisthelsetjenesten. Helse Sør-Øst RHF overtok fra 1. januar 2002 avtalene fra fylkeskommunene. Avtalene er løpende og Helse Sør-Øst RHF har drøftingsmøter med institusjonene som grunnlag for en årlig bestilling og fastsettelse av driftstilskudd. Bestillingen for 2019 er som følger (tall i 1000 kr.):

Virksomhet	Årsbudsjett 2019
Diakonhjemmet Sykehus	1 815 547
Lovisenberg Diakonale Sykehus	1 784 119
Martina Hansens Hospital	330 475
Revmatismesykehuset	104 710
Betanien Hospital	190 170
Kjøp fra private ideelle sykehus med driftsavtale	4 225 021

2.3. Oversikt over kjøp fra private avtaleparter i Helse Sør-Øst

Helse Sør-Øst RHF kjøper private tjenester fra både ideelle og kommersielle leverandører. Flere av leverandørene som selv definerer seg som ideelle har deltatt i konkurranser sammen med kommersielle aktører. Det ble i den forbindelse ikke gjort en uttømmende vurdering av om de faktisk var ideelle. Det er foretatt en vurdering av leverandørers status i forbindelse med ØBAK-rapporteringen (økonomi, bemanning, aktivitet og kvalitet) i 2019.

Omfanget av kjøp fra private avtaleparter fordelt mellom ideelle og kommersielle leverandører etter gjennomført konkurranse har følgende årlige økonomisk volum (tall i 1000 kr.):

Fagområde	Årsbudsjett 2019		Årsbudsjett 2019	
	Ideelle	Kommersielle	Andel ideelle	Andel kommersielle
Somatikk ekskl. rehabilitering	166 638	524 746	24 %	76 %
Spesialiserte rehabiliteringstjenester	810 036	639 227	56 %	44 %
Tverrfaglig spesialisert rusbehandling	1 138 988	-	100 %	0 %
Psykisk helsevern voksne	472 149	43 017	92 %	8 %
Psykisk helsevern barn og unge	92 408	22 600	80 %	20 %
Kjøp fra private leverandører	2 680 219	1 229 590	69 %	31 %

Under gis en oversikt over varigheten på de eksisterende avtalene:

Fagområde	Avtalens varighet	Opsjon
Spesialiserte rehabiliteringstjenester	Fra 1.1.2015	Løpende
Tverrfaglig spesialisert rusbehandling	Fra 1.7.2012 ¹⁾	Løpende
Psykisk helsevern	Fra 1.1.2015 ¹⁾	Løpende
Spiseforstyrrelser	1.1.2019-31.12.2020	1+1+1+1
Somatikk:		
- Hjertesykdommer (LHL)	Fra 1.1.2016	Løpende
- Somatiske spesialisthelsetjenester	1.7.2018-31.12.2019	1+1
- Klinisk nevrofysiologiske undersøkelser	4.3.2019-31.12.2020	1+1
- Rituell omskjæring	1.12.2016 - 30.11.2018	1+1
- Laboratorietjenester	1.1.2015-31.12.2016 ²⁾	1+1
- Radiologi	1.1.2016-31.12.2018	1

1) Enkelte avtaler er inngått senere
2) Avtalene er forlenget i påvente av utfall av ny anbudskonkurranse

2.4. Fordeling mellom private ideelle og kommersielle leverandører

Fordelingen mellom private ideelle og kommersielle leverandører innen de nevnte fagområdene varierer når det gjelder institusjonsplasser. Nedenfor følger en oversikt over fordelingen mellom private ideelle og kommersielle leverandører innen de ulike fagområdene. I oversikten inngår avtalene med private med driftsavtale (jf. pkt. 2.2) og private hvor det er inngått en avtale etter en konkurranse (jf. pkt. 2.3). Det presenteres tall for antall plass og antall døgn.

Fagområde - Antall plasser	Ideelle	Kommersielle	Andel ideelle	Andel kommersielle
Spesialiserte rehabiliteringstjenester	689,5	708,5	49 %	51 %
Tverrfaglig spesialisert rusbehandling	708,0	-	100 %	0 %
Psykisk helsevern	277,1	12,9	96 %	4 %
Fagområde - Antall døgn/dag	Ideelle	Kommersielle	Andel ideelle	Andel kommersielle
Spesialiserte rehabiliteringstjenester	199 472	234 363	49 %	51 %
Tverrfaglig spesialisert rusbehandling	266 013	-	100 %	0 %
Psykisk helsevern	94 091	4 704	95 %	5 %

2.5. Oppsummering og vurdering

Oversiktene viser at Helse Sør-Øst RHF sine kjøp fra private tjenesteleverandører utgjør om lag 8,9 milliarder kroner samlet sett, hvorav 6,9 milliarder kroner fra private ideelle leverandører og 800 millioner kroner fra avtalespesialistene. Samlet utgjør kjøpene om lag 11 prosent av Helse Sør-Øst RHF sin totale økonomiske ramme. Private ideelle leverandører representerer

således en stor andel av kjøpene, både økonomisk sett og målt i institusjonsplasser og døgnopphold.

Det er ikke etablert avtaler med private ideelle leverandører innen behandling av spiseforstyrrelser for barn/unge, radiolog og laboratorietjenester, og det er heller ikke fremkommet private ideelle leverandører som tilbyr slike tjenester.

3. Mål om å øke bruk av private ideelle leverandører

3.1. Behovsvurderinger

Ved dimensjonering og planlegging av tjenestetilbudet gjennomføres analyser og det foretas behovsvurderinger, samt at det gjøres vurderinger av den geografiske fordeling av tilbudet. Dette gjelder også ved kjøp av helsetjenester fra private. Det vil være viktig å avstemme det som kjøpes med hva helseforetakene tilbyr slik at man kan sikre en hensiktsmessig arbeids- og oppgavefordeling.

3.2. Økning av private institusjonsplasser

Eier har i foretaksmøte 15. januar 2019 formulert følgende mål knyttet til bruken av ideelle tjenesteleverandører:

«De ideelle tjenesteleverandørenes andel av private institusjonsplasser økes over tid i forbindelse med innkjøpsprosesser, i den grad det er rettslig mulig og det ikke er til hinder for særskilt begrunnet bruk av kommersielle tilbydere».

Målet er knyttet til «institusjonsplasser» og Helse Sør-Øst RHF legger til grunn at det er snakk om både døgn- og dagplasser. Prioritering av ideelle leverandører vil primært være aktuelt for fagområdene tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) og psykisk helsevern, men også i noen grad rehabilitering. Innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling er andelen ideelle allerede 100 prosent, innen psykisk helsevern 96 prosent og innen somatisk habilitering og rehabilitering 45 prosent.

Det er således innen rehabilitering det først og fremst er et potensial for å øke antall institusjonsplasser. Innen somatikk er det kun en aktør som definerer seg som ideell. Denne leverandøren deltar også i konkurranser på linje med kommersielle. Innen laboratoriefag og radiologi er det ingen ideelle aktører.

Det er reist spørsmål om muligheten til å reservere anbudskonkurranser til private ideelle leverandører. Det er ventet en forskrift som er ment å tydeliggjøre rettstilstanden innen området. Helse Sør-Øst RHF vil avvente behandling av denne forskriften.

3.3. Tjenesteområde psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling

Helse Sør-Øst RHF har i dag løpende avtale med 22 leverandører innen TSB hvorav alle er ideelle. Videre har Helse Sør-Øst RHF avtaler med 12 leverandører innen psykisk helsevern hvorav 11 er ideelle. Det er i tillegg HELFO-godkjente leverandører innen ordningen *Fritt behandlingsvalg* (FBV-leverandører) i regionen, fem innen TSB og seks innen psykisk helsevern.

Basert på erfaringer fra tidligere konkurranser er det grunn til å anta at hvis framtidige anskaffelser innen TSB og psykiske helsevern ikke er begrenset til ideelle leverandører, vil aktører som er innrettet mot det kommunale markedet kunne være aktuelle tilbydere.

Helse Sør-Øst RHF sine erfaringer med anskaffelser innen psykisk helsevern og TSB tilsier at det vil variere hvor mange tilbydere som kan påregnes hvis en anskaffelse eller en delanskaffelse reserveres for private ideelle leverandører. En slik reservasjon vil således kunne føre til det ikke er aktuelle tilbydere eller at den geografiske spredningen blir uhensiktsmessig. Ved eventuelle spørsmål om reservasjon for private ideelle leverandører vil det måtte gjennomføres en kartlegging og en konkret vurdering av potensielle leverandører i markedet.

3.4. Tjenesteområde tverrfaglig spesialiserte rehabilitering

Helse Sør-Øst RHF har løpende avtaler med 29 private leverandører av spesialiserte rehabiliteringstjenester, som omfatter om lag 1200 plasser (i hovedsak døgnplasser). Innenfor tjenesteområdet rehabilitering er 16 av de 29 virksomhetene ideelle, hvorav en av virksomhetene leverer tjenester innenfor sykehus.

Helse Sør-Øst RHF sine erfaringer med anskaffelser innen spesialisert rehabilitering tilsier at det trolig vil variere hvor mange tilbydere som kan påregnes hvis en anskaffelse eller en delanskaffelse reserveres for private ideelle leverandører. Ved eventuelle spørsmål om reservasjon for private ideelle leverandører vil det måtte gjennomføres en kartlegging og en konkret vurdering av potensielle leverandørene i markedet.

3.5. Medvirkning og dialog

Medvirkning fra private ideelle aktører i plan- og utviklingsarbeid står sentralt og er understreket i Helse- og omsorgsdepartementets tilleggsdokument til oppdragsdokumentet for 2019, jf. pkt. 6 i brevet. Dialogen med de private ideelle må innrettes slik at den ikke fører til brudd på anskaffelsesreglene, særlig prinsippet om likebehandling, slik at Helse Sør-Øst RHF ikke bryter prinsippet om forbud mot konkurransebegrensende samarbeid.

Helse Sør-Øst RHF vil legge til rette for dialog med private ideelle aktører, gjennom faglige møter, den regulære tjenesteoppfølging og i andre faglige arenaer.

De fem private ideelle sykehusene Helse Sør-Øst RHF har driftsavtale med deltar i regionale prosjekter, planarbeid og utviklingsarbeid på lik linje med helseforetakene i regionen.

3.6. Tiltak

	Tiltak	Kommentar	Frist
1	Avklare handlingsrommet knyttet til regelverket for offentlige innkjøp	Følge status for arbeidet med ny reservasjonsadgang for ideelle leverandører av helsetjenester	Løpende
2	Gjennomføre behovsvurderinger og markedsvurderinger før anskaffelser		Løpende
3	Ha oversikt over tall for kjøp av institusjonsplasser fra private ideelle aktører versus private kommersielle	Gjøres forløpende og er grunnlag for rapportering til eier	Løpende
4	Fortsette å ha oversikt over tidsplan for gjennomføring av nye konkurranser innen områder hvor det er identifisert behov for eksterne kjøp av tjenester		Løpende
5	Revidere «Strategi for utvikling av samarbeidet mellom private og offentlige ytere av helsetjenester»	Involvere private ideelle leverandører i arbeidet.	I løpet av 2020
6	Belyse ideelle tjenesteleverandører sin rolle i forbindelse med utarbeidelse av regionale planer for virksomhetsområdene psykisk helsevern og rusbehandling, laboratoriediagnostikk og billeddiagnostikk, samt rehabilitering.		31.12.2020